

MOHOS SÁNDOR

A Nagy Könyv egymilliárdért

Egy irodalomtanár tűnődései

Igazi magyar licenszként hozzánk is megérkezett 2005 márciusában *A Nagy Könyv* játék a 2003-as angol *The Big Read* és a német *Das Lieblingsbuch der Deutschen* nyomán. A szigetországban állítólag óriási sikert aratott a ráépülő BBC-műsor, valamint a nyomában járó olvasómozgalom. Nálunk is az alapítók: a Nemzeti Kulturális Alap-program, az MTV Rt., a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma; a támogatók: a Szerencsejáték Rt., a Magyar Telecom; a partnerek: a Népszabadság, a Magyar Rádió; a médiatámogatók: a HVG, a Népszava, a Reggel, a Sláger Rádió stb. megjelölték a játék célját, *az olvasás népszerűsítését*.

Nem ismerjük a nyugati példákon túl a fõnt említett cél mélyebb motivációit. De elgondolkodtató, hogy az alapítók és a támogatók között nem találjuk az Oktatási Minisztériumot, és elsõsorban az *auditív és az audiovizuális médiumoknak oly fontos az olvasásra nevelés*. Ezért új mûsorszámokat iktattak be, amelyekben nem irodalomtanárok, -tudósok, hanem kiadói vezetõk és showmanek próbálják értelmezni az általuk fontosnak tartott Nagy Könyvet – lehetõleg a késõ esti (11 óra) programban. Az iskolákban pedig mély csõnd honol/honolt. Legfeljebb a könyvtári polcokon néhány példányban lévõ kötelezõ olvasmányért igyekvõ tanulók találkozhattak a pulpituson heverõ sárga szórólappal, amelyen a magyar száz Nagy Könyv listája található. A tanárok tájékozottsága és aktivitása hasonló „mélységû” volt. Vajon miért?

Élek a gyanúperrel: ez nem igazán kultúrprogram, hanem *kereskedelmi vállalkozás*, amely a médiumoknak és nem igazán az irodalomnak hasznos. De nézzük a játék menetét és tartalmát!

Ha idõrend szerint vizsgálódunk, akkor a százas magyar lista – hasonlóképpen az angolhoz és a némethez – tükrõzi a regény térhódításának az idõszakát: nagyjából húsz százalékban jelölték az olvasók a 19. századi mûveket, a többi kedvenc az elmúlt évszázadban íródott. Nem kell az ókori *Aranyszamár*, a reneszánsz *Don Quijote*, a 18. századi *Candide*, pedig az utóbbi kötelezõ olvasmány a középiskolában. A történetiség helyett inkább a jelenidejûség és a divat az irányadó: mindhárom listán ott van *A Gyûrûk Ura* a százban. De az sem érdektelen, hogy a mi általunk megnevezett 19. századi regények legalább fele nem magyar, hanem európai, sõt Dumas és Tolsztoj két-két mûvel (*A három testõr*, *Monte Cristo*; *Anna Karenina*, *Háború és béke*) szerepel. A 19. századi magyar regényt elsõsorban Jókai képviseli *A kõszívû ember fia*, Az arany ember, az Egy magyar nábob címû alkotásával, míg Mikszáth Kálmánt csak az 1895-ben írott *Szent Péter esernyõje* csupán, hiszen a másik jelölt alkotása, *A fekete város* már 1910-ben íródott.

Ám a 20. századi egyetemeseink mindegyike legalább két regénnyel tartozik a kedvencek közé (Thomas Mann: *Varázshegy*, *József és testvérei*; Hemingway: *Az öreg halász és a tenger*, *Búcsú a fegyverektõl*, *Akiért a harang szól*; Eric Knight: *Lassie hazatér*, *Légy hû önmagadhoz*; Gabriel Garcia Márquez: *Száz év magány*, *Szerelem a kolera idején*).

A 20. századi magyar regényírók között a legtöbb művel Szabó Magda (*Abigél, Az ajtó, Für Elise, Régimódi történet*) és Fekete István (*Bogáncs, Tüskevár, Téli berek, Vuk*) szerepel. Őket követi három-három alkotással Gárdonyi Géza és Wass Albert.

Ha az irodalomtanítás szempontjából vizsgálódunk, akkor nem kevésbé érdekes tanulságokat fogalmazhatunk meg. A 19-20. századi világirodalomból egyetlen mű sem kötelező olvasmány az általános iskolában, míg a középiskolában kötelezővé tehető *A nyomorultak, az Anna Karenina, a Vörös és fekete, Az öreg halász és a tenger, a Száz év magány...*. A magyar irodalomból nagyobb a választék: az általánosban *A köszívű ember fiai, Az egri csillagok*, Mórától a *Kincskereső kisködmön*, Móricztól az *Árvácska* vagy a *Légy jó mindhalálig*, a középfokon az *Ábel a rengetegben*, az *Iszony*, az *Édes Anna* volt eddig potenciális kötelező irodalom. De amennyiben nem változik az idén életbe lépő érettségi követelményrendszer, akkor a megnevezett száz Nagy Regényből több lesz a lehetséges kötelező olvasmány, mivel témakör a tételsorban *A kortárs magyar irodalom*, ezért e fenti Szabó Magda-regények bármelyike, Dallos Sándor *A nap szerelmese* vagy az Aranyecset című könyve, de még sorolhatnánk egyéb kortárs műveket is... . Ugyanígy a *Regionális kultúra* témakörbe éppúgy beletartozik Tamási Áron, mint Wass Albert.

Úgy tűnik tehát, hogy az olvasói érdeklődés és az oktatásirányítási szándék továbbra is a jelenkoriságot erősíti a történetiség helyett. Az azonban mindenképpen örvendetes, hogy abban is egyetért mindkét fél: irodalmi nevelésünk szerves része legalább egy határon túli magyar regény elolvasása és elemző értelmezése.

Közben „Megszületett a TOP 12!” – közli az Internet. Majd így folytatja: „Tudjuk, legtöbb olvasónkat most az érdekli, milyen sorrendben is követik egymást a becses művek. Sajnos ezt nem árulhatjuk el, hiszen ősztől tovább versengenek a döntőbe jutott művek, hogy decemberben egyetlenegy regény kerekedjen a többi fölé.”

Nagy Könyv TOP 12 abc sorrendben

1984	Orwell, George
A Gyűrűk Ura	Tolkien, John Ronald Renel
A kis herceg	Saint-Exupéry, Antoine de
A Mester és Margarita	Bulgakov, Mihail Afanaszjevics
A Pál utcai fiúk	Molnár Ferenc
Abigél	Szabó Magda
Az arany ember	Jókai Mór
Egri csillagok	Gárdonyi Géza
Harry Potter és a bölcsek köve	Rowling, Joanne Kathleen
Micimackó	Milne, Alan Alexander
Száz év magány	García Márquez, Gabriel
Tüskevár	Fekete István

A fentebb jellemzett arány alig változott a tizenkét regény esetében, legfeljebb annyiban módosult, hogy hét/öt lett a megoszlás az egyetemes irodalom javára. S még hátra van a tizenkettő médiabeli versenye, hiszen minden regényről – ismert rendezők közreműködésével – film készül, amelyet a MTV bemutat a végső, decemberi szavazás előtt, amikor eldől, melyik az egyetlen Nagy Könyv. Reméljük, magyar regény lesz, és bízunk abban, hogy ez a játék nemcsak az audiovizuális média ügyeskedőit, hanem az olvasásra nevelést is szolgálja, s akkor nem kár érte az egymilliárd.